

Naplóromok

A szeretet fáj, 2005. 01. 04., kedd

Három órát beszélünk meg néhány napja, dél körül hív [Eörsi] a kórházból, még leletekre vár (délelőtt Veronikával a Múcsarnokban, a francia kiállításon volt), fáradt lesz, nem mehetnék-e később? Öt órában egyezünk meg, addig aludhat is.

A Veres Pálné utcában, a Pista háztömbjéhez egészen közel parkolok. Leállítom a motort, és végiggondolom, hogy a hivatalos ügyeken túl (szerződés-aláírás, a *Dr. Noha* kéziratának megbeszélése, átvétele, János illusztrációinak a megvitatása, további szerződések, hiszen ezekről olyan rég tárgyalunk, könyvek átadása, újévi napló stb.) mit akarok kérdezni tőle. Amióta beteg, minden találkozásunkkor fel akarom vetni neki, hogy üljünk le egy asztal és egy mikrofon mellé, és beszéljünk, vegyük fel az életét úgy, ahogy ő felvette a Lukácsét és a Vezér Erziét. Ő az egyetlen, akinek ezt így fel lehet vetni anélkül, hogy megbántanám. Én legalábbis egyedül neki tudnám felvetni úgy, hogy ne érezzem: azt gondolja, hogy ki akarom használni. De leginkább arra gondolok, hogy örülne neki. Örülne annak, hogy gondolt erre valaki, fontos lehet az, hogy fontos dolgokat mondhasson el. Önző mindenki más. Hogy megérezné, nem önzésből kérem, hanem fontos lehet neki és nekem. Eddig mindig elmulasztottam, és elmulasztottam ma este is.

Miután eljöttem tőle, ugyanúgy, mint kiszállás előtt. Ülök a kocsiban, és átgondolom, mi történt bent nála, miről is beszélgettünk.

Öt után néhány perccel érkezem, a lépcsőház ajtajában mosolyogva vár. Kiadó cipeli a könyveimet, mondja. Két műanyag táskában tíz drámakötelet hozok neki, ennyit kért, amit majd megvásárol. Hívni akartalak, hogy kések, mondom neki, de gondoltam, alszol, nem akartalak felzavarni. Jól tetted, mondja, nagyon jól tetted, tíz perce ébredtem fel.

Már bent. Friss kávéfőztem, kérsz? Kávé? Most kérek, mondom. Pálinkát?, kérdezi. Még vezetek, nem kérek. Igyál legalább egy ujjnyit, mondja, annyi nem árt meg. Ha iszom, biztos elcsípnek, mondom, vagy nekimegyek valakinek, és akkor már mindegy, hogy elcsíptek-e. Gyere, bemutatlak Veronikának. Ismerjük már egymást, mondom, legalább kétszer találkoztunk. Igaz, mondja. *Haben wir uns schon zweimal getroffen?*, mondom Veronikának, *Pisti hat alles vergessen. Ja, ja! Natürlich.* Veronika majd magunkra hagy, ha dolgozunk. Én viszem a kávé. Melyik szobába? Ahová akarsz. Akkor a kicsibe? Oda is. Ne oda, a nagyba menj. Nem, tudod, mit, mégis oda, ahova szoktunk.

A dolgozószobájában.

Rám szállt az öreg fasz, mondja. Mindenképpen találkozni akar velem. Én meg nem akarok. Le fogom győzni. Biztos vagyok benne, hogy le fogom

győzni. Nem lehet, hogy te is látni akarod őt? – kérdezem. Én nem vagyok kíváncsi rá, de ő rám igen. Hiába szorongat, tökön rúgom. Ha sikerül tökön rúgnod, mégiscsak találkoztok, és akkor van. Nem találkozhatunk, mert csak én vagyok, ő nincs. Akkor hogy rúgod tökön? Valahogy.

Nem olvastad Révai Gábor könyvét? *Találkozások Istennel*, azt hiszem, ez a címe. Interjúkötet. Jancsó zseniális benne. Végig tagadja Isten létét, és az interjú végén Révai megkérdezi tőle, hogy ha kiderül, hogy Isten mégis van, akkor mi van? Mire a Jancsó: „Ugyan már!” Mindössze ennyi. Hát nem zseniális? Nincs más válasz, ez az egyetlen válasz: „Ugyan már!” Hosszabb válasz sincs, mondom.

(Gyöngyivel este 11 óra után)

El tudod te azt képzelni, hogy ezt az embert én ma egy-másfél óra alatt kétszer láttam sírni, egyszer pedig hallottam, amikor mondja a telefonba, hogy „János, elbőgttem magam”.

El, mondja Gyöngyi, mert tudom, hogy van kegyelmi állapot, ami mindenkinek kijár. Ez nem kegyelmi állapot, egészen más, mondom. Van, aki megkapja ezt az állapotot, heteken, hónapokon keresztül küzdhet, szenvedhet, harcolhat, és van, aki ebből semmit sem kap, mert elüti az autó, rosszul sikerül a műtét, nem fedezik fel időben a bajt. Nála időben felfedezték, és megadatott neki, hogy küzdjön, pedig ő ezt nem akarta. És ha megkérdezik tőle, hogy akarja-e? Nem tudjuk, nem kérdezték meg. És ezenfelül: gondold el, ott vannak ketten a fiával, Jánossal, menetelnek ugyanabban az irányban ugyanaz felé. **Pista** és a fia. Versenytársak ugyanazon az úton. Hát hogy lehetséges együtt élni ezzel, különösen egy olyan kibaszottul erős embernek, mint amilyen ő, **Eörsi**? Ez nem kegyelmi állapot. Szörnyű állapot, 74 évesen megkapta a fiát gyógyíthatatlan betegen, és visszakapta saját magát gyógyíthatatlan betegen. És nincs béke. Még mindig nem tudja megélni, hogy esetleg – esetleg! – szeretik.

Felhívja Miháncsik Zsófi, akivel éveken keresztül a legjobb barátok voltak, Zsófi az, aki a **Pista** számára az egyik legerősebb szellemi kihívás is volt az utóbbi években, és akivel szintén törésre vitte, akit, akárcsak mindenki mást, vérig és azon túl is megsértett, most felhívja, és azt mondja neki, hogy **Pista**, nem tudom elfelejteni a szörnyű viselkedésedet, de kérlek, ne halj meg.

– Ebben a könyvben Révai megkérdezi az alanyaitól, hogy ki és mi neki az Isten. És mindenféle baromságokat mondanak. Olyanokat, hogy mondjuk például a természet. Ez hülyeség. Ha engem megkérdeznék, mit válaszolhatnék? Azt, hogy a csajok? Vagy azt, hogy a költészetem? Ez is hülyeség.

– Heine – mondom neki.

– Heine – mondja ő –, Heine is. De Ady. Ady biztosan, meg Lukács.

– Mondd, nem kaptál a könyvünkre támogatást, ugye?

– Honnan tudod – mondom.

– Érzem a hangodból, látom az arcodon. Nem tudom, de nem kaptál.

– **Pista** – mondom neki –, nem akartam elmondani neked, de most már nem tudom megállni, nem tudok hazudni. December 23-án jött a minisztériumból a levél...

- A helyettes államtitkár, az a csaj, az szeret engem...
- Nem a Schneider Márta, nem ő.
- Akkor ki?
- Egy valaki, egy senki, akinek semmi köze az egészhez, csak megírátták vele a levelet, és még arra sem figyeltek, hogy ne karácsony előtt egy nappal, hanem lehetőleg utána kapjam meg. Nincs ebben szándékosság, de nagy tapintatlanság van benne.
- Hát ezek sem szeretnek? Ez egy nagyszerű könyv. Soha nem kértem senkitől semmit. Sem ötvenhatos nem vagyok, sem író nem vagyok a szemükben. Mondj egyetlen ötvenhatos író.
- Csak téged tudlak, mondom neki. Vannak többen, akik írnak, de te vagy az egyetlen, aki...
- Írtam legalább ötven ötvenhatos verset, írtam egy tanulmányt Angyal Istvánról, megírtam a börtönkönyvem, és még valamit... Mondj még egy embert, aki ennél többet...
- Leülted a magadét...
- Miért nem szeretnek? – kérdi, és beesett szemével mint egy gyerek néz rám. Soha ilyen kétségbeesettnek nem láttam. Uralkodni sem akar magán előttem, tudja, nincs is szükség erre.
- **Pista**, ezzel ne foglalkozzunk már. Én még nem adtam fel. Arra kérek, ne csinálj semmit, ne íj senkinek, ne is íj erről.
- Ne hívjam fel a Vörös T. Karcsit?
- Előbb hadd hívjam én – mondom.
- Megígérte – mondja. – Úgy tudom, hatodikán találkozik a miniszterrel, megígérte, hogy szóba hozza. Soha nem kértem semmit, sem állami kitüntetést, sem irodalmi elismerést, semmit.
- Most se kérj – mondom neki.
- Tegnap aludtam délben, mondja. És megjelent az anyám. Négy példányban jött felém. Húsz éve nem álmodtam vele. Jött velem szemben mind a négy, és amikor találkoztunk, elment mellettem. Felébredtem, felültem, és akkor is láttam. Nem a Veronika volt, ő bent sem volt a szobában. Az anyám volt, aki mindig azt mondta, hogy **Pisti**, a szeretet fáj. Ezt most már tudom, a szeretet fáj. Egy ezredtöredékét most visszaadtam neki abból a szeretetből, amit kaptam tőle.
- Könnyes a szeme, elfordul.
- János várja a telefonunkat. Megígértem neki, hogy amíg itt vagy, felhívjuk, kérdezni akar tőled. Technikai kérdések, amelyekre jobb, ha te válaszolsz, ha első kézből kapja. Hívhatom? Átküldött egy rajzot a *Dr. Nohához*, a *Színésznőhöz* készült. Gyönyörű. A színésznő, Piroska. Vigyázott rá, nehogy felismerjék. Hát persze hogy felismerhető. Kinyitom neked, nézd meg. Nyitva hagytam, nem baj, így gyorsabban megy.
- Kinyitja a komputerét az asztalon.
- Ezt nézd meg, gyere, nézd meg. – Odamegyek. – Zseniális. Nem csak gyönyörű, zseniális.
- Zseniális – mondom.
- Telitalálat. Ugye?!

– **Pista**, ez a téboly maga, hogy ti most, éppen most egy könyvet együtt csináltok.

– Küldjél szerződést neki a rajzokra – mondja. – Mennyi képet akarsz?

– Negyvenet – mondom, mert azt gondolom, hogy minél többet akar. – Harmincöt és negyven között?

– Az sok – mondja –, de felhívom, beszéljétek meg.

– Küldjük el az én címemre – mondom. – Továbbítás.

– Küldjed te – mondja. – Hülyeségeket csinálok. Minden gép más, engedj oda.

– Melyik címemre küldöd? – kérdezem.

– Mindig a kapejére.

– Akkor arra küldd.

– De küldhetem a Noran címére is.

– Küldd arra is.

– Engedj oda – mondja.

Felhívja Jánost.

– Itt van a Jóska, felteheted neki a kérdéseidet. De még előtte. Találkoztam a nagymamával tegnap délután. Húsz év után most először, képzelheted. Él, persze, nem volt halott, és én is éltem. Jött szembe velem négy példányban, és amikor elmentünk egymás mellett, azt mondta: **Pisti**, a szeretet fáj. Elbőgtem magam.

Könnyes a szeme. – Adom a Jóskát, mondja, beszéljétek meg, Jánossal.

– János! Zseniális a színésznő-rajzod. Láttam már néhányat, **Pista** szerint hatot, de ez a legjobb. Gondolkodtunk itt a formátumon, és most, amíg a **Pista** beszélt veled, találtam egy négyszögletest, talán négyszögű is, mert én egyenlő oldalúnak látom. Mutatom **Pistának**, azt mondja, neki is tetszik. Nincs centisünk vagy vonalzónk...

– Hozok – mondja **Pista**.

– ... hogy megmondhassam neked a méreteket, de **Pista** hoz méterest vagy vonalzót. Itt is van. Megmérjük. A szélessége 17 centiméter, a magassága 19 centiméter. Ez a borító mérete, megmérjük a belívet is. Az is tizenhét, meg... tizenkilenc. Ebben gondolkozhatsz.

– Egész oldalas vagy kisebb képek kellenek? – kérdezi János.

– Lehetnek egész oldalasak meg kisebbek is.

– Azért kérdelem, mert akármilyen nagyítást nem visel el.

– Tíz-tizenöt százalék – mondom.

– Annyit el – mondja. – Hogyan adjam? – kérdi.

– CD-n, de előtte küldj JPG-t belőlük, akkor már tervezhetünk is.

– És a borító? – kérdi.

– Ha van terved, küldd el, felrakjuk a honlapunkra.

– Határidő? – kérdi.

– Február közepe, március legeleje.

Pista beleszól.

– Mondd meg neki, hogy mennyit akarsz.

– János! Én harmincöt-negyven darabra gondolok.

– Olyan sokra? – kérdezi.

- Kevesebbet? – kérdezem. – Akkor húsz-huszonöt darab – mondom.
- Az reális – mondja.
- Az reális – mondja Pista is, pedig nem hallja Jánost.
- János – mondom neki –, nagyon drukkolunk neked. Ami veled történik, az az élet nagy kibaszása – mondom.
- Az – mondja.
- Beszéltük a Pistával, hogy ha vége a *Dr. Nohának*, megcsinálhatnád, megrajzolhatnád a Pista gyermekverskötetét is. Küldök most egy előszerződést a *Dr. Nohára*...
- A szerkesztésért is ajánlj fel neki egy kis összeget – mondja Pista...
- Küldök egy javaslatot a szerkesztésre is, és a rajzokra. Akarsz még Pistával beszélni?
- Add egy szóra.
- Adom – mondom.
- Mielőtt lerakjuk – mondja Pista –, mi van az egészségeddel?... Én holnap nem megyek. Öröm. Tegnap óta nincs lázam, új gyógyszert szedek. – Lerakja.
- Ilyen legyen? Itt van ez. – Leemel egy könyvet a polcról.
- Pista, ebben az esetben nagyon fontos a tükörszélesség. Egy illusztráció nem tűnhet el.
- Nézzük meg a könyveimet. Van egy Ginsberg-fordításkötet, az négyszögletes.
- Kimegyünk az előszobába, ahol egy polcon a saját könyveit tartja.
- Itt van.
- Ez jó formátum – mondom –, de nem biztos, hogy gazdaságos. Ilyen széles tükörben a próza nem érvényesül.
- Pedig az is fontos – mondja. – Nézd meg, milyen békevers van éppen ezen az oldalon. A seggcsök. Mert volna rajta kívül még valaki erről verset írni? Hát nem ez a béke? Segget csókolva nem kizárólag a szeretetre gondolsz? Mire gondolhatsz másra?

Gyengék voltunk, gyengébbek maradtunk

Pauer Gyula Pista gyerekkönyvéhez készített illusztrációit tegnap, október 11-én délután kaptam meg, számos halasztott határidő után. Másnap, 12-én reggel telefonáltam a kórházba, vinném mielőbb a gyönyörű mappát, amit Gyula összeállított neki, és csak neki. Azt persze nem mondom, hogy gyönyörű, nem akarom befolyásolni a befolyásolhatatlant. Most ne gyere, mondja távolról érkező, halk, meg-megrekedő hangján, amit az utóbbi hónapokban megszoktam tőle. Lógok az infúzió, nagyon fáradt vagyok. Gyere este. Gyere ötkor.

Fél öt után megállok a kórház alatt. Várok. Máskor is előfordult, hogy korábban érkeztem, és azt nem szerette. Értésemre adta, hogy készül a látogatásaimra, és bosszús, ha előttem kellett befejeznie, amit nekem szánt. Azt hiszem, az „idétlenkedései”, tehetetlenségének a látványa zavarta. Ekkor már kívülről is látta magát. Korábban úgy-ahogy értett hozzá, betegsége

előrehaladtával csak bosszantotta a számítástechnika. Megszólal a telefonon. Gyöngyi. Saád Kati arra kér, menjek, amilyen hamar csak tudok, nagy baj van, Pista nagyon vár. Nem várok tovább, felmegyek.

Féloldalasan fekszik az ágyban, az infúziós állványon két vértömlő lóg, Pistából meg a cső.

– Most már biztosan tudom, hogy el fogok patkolni, öregem – mondja. A szemembe néz. Ezt a véredves tekintetet is megszokhattam már. Látja rajtam, hogy nem értem. Köztünk az állvány, rajta követhetetlen irányban hurkolt műanyagok lógnak, műanyag csöveken folyik, hol lassabban, hol gyorsabban csöpög Eörsi Pistába a vér, ami még nem az övé, de mindjárt az övé lesz. Később rájövünk, attól függően, hogy a karját kinyújtva vagy behajlítva tartja, hol szalad, hol meg vánszorog. Vért kap, mint később Lacostól megtudom, már naponta.

– Egy levegővétel, öt emelet. Nagyon kifáradok, ha sűrűn veszem a levegőt.

– Ne erőlködj – mondom neki.

– Muszáj erőlködnöm – mondja –, különben megfulladok.

Az ágyhoz húzok egy széket.

– Nézzük meg a Gyula rajzait – mondom.

– Elhoztad? – kérdi. – Mutasd.

Kezébe adom készülő könyvének illusztrációit, a mappát, amit Gyula gondosan neki készített. Nem tudja lapozni, kibukik a kezéből. Néz.

– Csöpög? – kérdezi, és mutatja, hol kellene látnom, hogy csöpög-e.

– Csöpög – mondom.

– Biztos, hogy csöpög?

– Biztos – mondom.

– Mert nem csöpög – mondja.

– Lassan csöpög – mondom.

– Nem tudom tartani, tartsd te – mondja.

Lapozunk. Nagyon szép, mondja. Téged is belerajzolt, mondom, itt vagy. Itt meg a rák, mondja. Igen, mondom. Ez a Halpagár?, kérdi. Az, mondom. Honnan tudjuk, Gyula honnan tudja, hogy milyen egy Halpagár?, kérdi. Nem tudom, mondom, de most már ilyen. Ilyen, mondja. Nagyon szép. Mondd meg neki, hogy köszönöm. Itt van ő is, mondom, Gyula magát is belerajzolta a könyvedbe, ő a Titok úr. Tessék, itt van. Nagyon jó, mondja. Tényleg egy Titok úr. Honnan tudta?, kérdi. Azt üzeni, mondom, hogy te vagy az egyetlen költő, akinek az összes versét végigolvasta. Azért készült ilyen sokára el, mert mindent újra és újra elolvasott. Ezt üzeni neked, és azt, hogy sem az Ady-összest, sem a József Attila-összest nem olvasta, de az Eörsi-összest igen.

– A Szögeket – mondja.

– Igen – mondom.

– Az nem az összes – mondja.

– Nem – mondom.

– De minden benne van – mondja.

(Pista maga vitte el hetekkel ezelőtt Pauer Gyulának az új könyvébe szánt verseket, s vitt magával egy rajzot is, amit János fia még halála előtt fejezett

be és új könyve, a *Halpagár* gyerekversek borítójára szánt. Pauer nemcsak hogy megrajzolta **Pista** könyvét, hanem a borító tervezése során kizárólag János rajzát és a *Dr. Noha* rajzait használta.)

– Hoztad a kütyüdet?

– A kocsiban van, mindjárt felhozom.

– *Népszabadságot* hoztál?

– Azt is hoztam, a kocsiban van, mindjárt felhozom.

– Mindent elfelejtesz – mondja.

– Nem felejtettem el, a kocsiban van – mondom.

– Nagyon szép – mondja. – Mondd meg neki, hogy nagyon szép.

Otthagynom, lemegyek a kocsihoz a *Népszabadságért* meg a kütyüért. Kütyünek azt a PIV readert neveztük el, amit mindig magammal viszek, ha hozzá megyek. Hónapokkal ezelőtt nyitottam benne neki egy dokumentumot: *eörsikéziratok a betegágyból*. **Pista** a kütyüt azelőtt fütüinek hívta, én beszéltem le róla. A fütüinkről nem beszélhetünk úgy mások előtt, mint a kütyünkről.

Egyre jobban van. Segítek neki az ágytól az asztalig menni, tolom mögötte a vért. Az egyik tömlő már csaknem kiürült.

Kiszedjük az ő kütyüjét, berakjuk az én kütyümet a laptopjába. Nem találja a szöveget, amit a kütyümre rakva menteni akar.

– *Végték* – mondja –, ez a címe, de hova raktam? Itt van.

Elmondom, hogyan másolhatjuk ki, és hogyan kerül az ő laptopjáról az én kütyümre.

Lépésről lépésre megcsináljuk. Az elmúlt hónapokban számtalanszor végeztük el ugyanebben vagy egy másik kórházi szobában ugyanezt a műveletet. Otthon tökéletesen ment, itt soha. Otthon zseni volt, itt körülményes, idéltlen és kiszolgáltatott. Kiveszem a kütyümet a laptopjából.

– Ide figyelj, mondja. *Utasok a senkiföldjén / Jóbok könyve*. Te ismered, emlékszel még rá. Ez a sorrend, ez a végleges szerkezet. Első rész: *A kétségbeesett Jó*; *Közjáték*, második rész: *Az ironikus Jó*; *Végték*. Érted? Most van kész, tessék – mondja –, befejeztem. A kezembe nyomja a kütyüt. – Kis Jancsinak nem kell elküldenéd, elküldtem már, igaz, hogy azon, ami nála van, azóta apróbb stiláris javításokat csináltam, de ezt én majd vele megbeszélem.

Megszólal a telefonja. „Hol van? Hol van?” Előkaparom az ágyból, a takarólól és Spiró könyve mellől. Egy nővel beszél. Ne gyere, majd ha kimegyek, mondja. Leteszi. Spirót olvasol? Kérem. Azt, mondja, meg *ÉS*-t, meg *Népszabadságot*. Jó, hogy itt vagy, mondja, nem mindig bírom felemelni, add csak azt is ide. A Spirót az ágyban nem bírom kézben tartani. Ha elmész, itt fogok olvasni az asztalnál.

– Pisilnem kell, ez elég szörnyű lesz – mondja. – Menj ki. Állj az ajtó elé, nem szeretném, ha a nővér meglepne minket.

Egy-két perc múlva kiált.

– Szóltál?

– Bejöhetsz. Nyomd meg a piros gombot ott a falon – mondja. – Már alig csöpög.

Megnyomom.

– Miért nyomtuk meg?

– Majd ők tudják, mindjárt jön az ápolónő. Összedugdossák ezeket a csöveket. Nyomd meg még egyszer. Nem látod, hogy abból a palackból már kifogyott a vér?

Bejön a szőke ápolónő, a kedves. Baj van? – kérdi. – Ehhez én nem értek, szólok a kolléganőnek. – Kiszalad. Bejön a csinos, a katonás. Kiszedi Pista vénájából a csövet, átrakja a másikat, ami tele van. Nem indul el – mondja. – Miért nem indul el? Tessék csak kinyújtani a kart. – Valamit pumpál. Elindult – mondja –, kicserélem a kötést.

– Nem bírom megszeretni a fájdalmat – mondja a nővérnek.

– Azt nem is kell – mondja a nővér. – Fáj?

– Nem fáj. Kosztolányi szerette – mondja Pista. – Egyik versében azt írta, hogy szereti.

Nem hiszem el neki.

– Muszáj magának itt ülni?! Kapja a vízhajtót, és ha beindult, akkor gyakran kell pisilni. Ha sokat pisilt már, akkor visszaülhet az asztalhoz, ha nagyon akar.

– Kétszer már beindult – mondja Pista.

– Az nem sok – mondja a nővér.

– Az nem – mondja Pista –, az kettő. A halál pitvarában érzem magam.

– Hol van az még – mondja az ápolónő.

– Pitvart mondtam.

– Hallottam. Hol van maga attól... (Nincs rajta bugyi. Amikor hátat fordít, látom a kopasz fenekét, ha szemből jön, a szőrzetét a fehér nadrág alatt.)

– A világ legnagyobb zabása voltam – mondja. – Most meg nem kívánom az ételt. Csak gyümölcsöt eszem. Lacos élettársa hozott egy kis húslevest, nem kívánom, de azt megpróbálom majd megenni.

– Legalább a lábát rakja föl valamire – mondja az ápolónő. – Miért jó az magának, ha lógnak a dagadt lábai?

– Ha elmegy a barátom, azt a sámlit a lábam alá rakom.

– Maga tudja – mondja, és kimegy.

– Reggel hívott Tandori – mondom. – Kérdezte, mi van veled. Elmondtam. A Beszélőnek adott egy neked ajánlott verset, kért, hogy mondjam el. Azt mondta, csak téged szeret.

– Mindig mondta, hogy szeret. Elhiszem neki.

– Tudod, hogy ő már senkivel, és hogy már hétfőnként sem veszi fel a telefont? Csak azzal beszél, akivel ő akar.

– Kihúzza?

– Ki.

– Nem tudtam. Én nem húzom ki.

(Október harmadikáról negyedikére forduló éjszakán, egy hete tehát, hajnali fél ötkor arra riadtam Márkházán, hogy Pista meghalt. Kimentem a tornácra egy szál gatyában, meleg volt. Elfáradtam, visszafeküdtem, hiába próbálkoztam, nem ment az alvás. Minden gondolatom Pistánál kötött ki. Hiába próbáltam kikapcsolni, lelassítani magam, csak zakatoltam. Hol el-

hittem, hol meg nem. Hol benne éltem a halálában, hol meg tudtam, hogy nem igaz. Percenként kábultam el, és ébredtem meg, és minden alkalommal Pista látványa ébresztett. Halott volt. Olvasni próbáltam, s úgy-ahogy, kis időre sikerült is elkábítani magam, ami után rögvest felriadtam. Hét óra körül megmosakodtam, felöltöztem, és elindultam a kocsival a salgótarjáni szervizbe. Leadtam az autót, ahogy meg volt beszélve, és vártam, hogy nyolc óra legyen, hívhassam. Kicseng, nem veszi fel. Végig kicseng, végig nem veszi fel. Na, mondom, bassza meg! Néhány pillanat múlva csöng a telefonom, a kijelzőjén Eörsi neve. Felveszem, nem szól bele. Újra cseng, és akkor, nagy sokára, hallom recsegő hangját. Láttam, hogy kerestél, de hiába hallottam a csengést, nem találtam a telefonom. Jól vagy, Pista? – kérdelem. Jól, mondja, a körülményekhez képest. Mindenfélét küldenek belém, de jól vagyok. Bemegy Gyöngyi hozzád, mondom, a kütyüvel. Ne jöjjön, ne, ne jöjjön, szerdán otthon leszek, mondja hevesen, és rájövök, nem akarja, hogy olyannak lássák, amilyen. Hiú lett, vagy csak kíméletes. Olyan, amilyen egészségesen sohasem volt. Akkor bemegyek az új szövegért én, szerdán délután, mondom. Mikor? – kérdi. Szerdán – mondom. Hívjál előtte – mondja. És akkor, október negyedikén, kedden reggel nyolc óra tíz perckor megszakadtunk. Egy hét múlva mentem be hozzá, tizenkettedikén, akkor, amikor megint látni akart. Este hat óra után jöttem el. Hajnalban meghalt, úgy, ahogy szeretett volna, méltósággal.)

2005. 10. 29.

Szerdán hívtam Réz Palit, hogy ha kész, ha megnézte, mennék a *Magyar Erato* levonataért. Várj még, ne tedd le, mondta, amikor búcsúzni készültem. Nagyon szép az írásod az *ÉS*-ben. Pontos jellemrajz, tele érzellemmel, miközben nem adod ki, nem írod le az érzelmeidet. Maradandót írtál Eörsiről. Ilyeneket kellene írnod. Látható, hogy szükséged van a valóságra, mint alapanyagra, s ha az megvan, meg tudod írni ezen a sajátos, tömör nyelven. Írjál ilyeneket. Számtalan köszönömöt hebegtem érte.

Ugyanerről Gyuri, azon a napon, amikor megjelent (pedig kéziratban is olvasta, mert nekik, Glavinának és Lacosnak átküldtem leadás után és megjelenés előtt). Remek stb. stb. stb. Telibe találtad Pistát. Sugárzik belőle a szereteted és az alázatod. Olyan szép, hogy készségesen kiszolgálod, hogy olyan természetes, hogy ez tőled jár a Pistának. Szépet írtál, mondta a telefonba. (Nem szokott hívni, mondjuk így: nem gyakran hív. Most ő vette fel a telefont.)

Pistáról az esten valaki (német fordítója, akkor Mayer, nem figyeltem): a magyaroknál szokás megnevezni a legeket, van legnagyobb magyar, meg legigazságosabb magyar, Eörsi a legegyszerűsebb magyar, mondja. Olvasom valamelyik újságban, talán Végel írja, hogy Eörsi a legtűrelmetlenebb magyar. Eörsiből máris két magyar van: egy legegyszerűsebb meg egy legtűrelmetlenebb. Hajrá, magyarok! Hajrá, magyar!